

Sygn. akt: I C 211/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **R. Ł. i M. Ł.**

przeciwko (...) **Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie

I. ustala nieważność ex tunc umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 8 marca 2006 r. zawartej przez powodów z (...) Bank (...) S.A. – poprzednikiem prawnym pozwanego,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 6.417 (sześć tysięcy czterysta siedemnaście) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 5.417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt: I C 211/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24 lutego 2021 r. skierowanym przeciwko bankowi (...) S.A. w W. powodowie R. Ł. i M. Ł. wnieśli o:

- 1) ustalenie nieważności ex tunc umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 8 marca 2006 r. zawartej przez powodów z (...) Bank (...) S.A. (poprzednikiem prawnym pozwanego),
- 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów wynikającej z norm przepisanych kwoty tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego powodów.

W uzasadnieniu pozwu wskazali, że zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o numerze (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H.. Kredyt został udzielony z przeznaczeniem na sfinansowanie kosztów nabycia lokalu mieszkalnego od dewelopera oraz jego wykończenie. W ocenie powodów umowa nie zawiera ustawowych elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu wskazanych w art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 prawa bankowego, co czyni ją nieważną na podstawie art. 58 § 1 k.c. Umowa kredytu ukształtowana jest w sposób wykraczający poza dozwoloną swobodę kontraktowania, sprzeczną nie tylko z naturą umowy kredytu, ale także naturą umów w ogólności. Ponadto, postanowienie zawarte w § 1 ust. 2, § 11 ust. 2 i 3, § 13 ust. 7 pkt 3 (...) są abuzywne. Kształtują one prawa i obowiązki powoda (konsumenta) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszające jego interesy, a nawet na płaszczyźnie językowej zredagowane są w sposób niejednoznaczny, a ponadto nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami. Umowa pozbawiona kwestionowanych postanowień nie może być dalej wykonywana jako umowa kredytu w jakiegokolwiek innej walucie np. PLN. Powodowie wskazali, że mają interes prawny w żądaniu ustalenia, bowiem

wyrok w niniejszej sprawie umożliwi im wykreślenie wpisu hipoteki zabezpieczającej spłatę należności z kredytu o numerze (...)06- (...) (pozew k. 4-10).

Pozwany Bank (...) S.A. (dalej: Bank) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu z należnymi na mocy art. 98 § 1¹ k.p.c., w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od dokumentów pełnomocnictwa.

Pozwany zaprzeczył aby umowa kredytu była sprzeczna z jakikolwiek przepisami prawa czy też zasadami współzycia społecznego i dobrymi obyczajami jak również zawierała klauzule niedozwolone. Pozwany zakwestionował status powodów jako konsumentów ponieważ środki finansowe zostały przeznaczone na sfinansowanie zakupu lokalu inwestycyjnego. Zaprzeczył, aby powodowie wykazali interes prawny w żądaniu ustalenia. Pozwany wskazał, że w przypadku ewentualnego stwierdzenia nieważności umowy kredytu pozwany nie jest zobowiązany do zapłaty na rzecz powodów. Pozwany zaprzeczył, że udzielony kredyt jest w rzeczywistości kredytem złotówkowym. Warunki umowy zostały indywidualnie uzgodnione z powodami, a wzorzec umowy został skonstruowany jednoznacznie. Obowiązek informacyjny pozwanego względem powodów został spełniony. Ponadto, zaprzeczył aby umowa rażąco naruszała interesy powodów. W ocenie pozwanego, umowa bez spornych klauzul może być dalej wykonywana - istnieje możliwość uzupełnienia luk kursem NBP. Pozwany podniósł, że tabelaryczne kursy (...) stosowane przez niego stanowiły kursy rynkowe, nieodbiegające od kursów stosowanych w obrocie konsumenckim przez inne podmioty rynku walutowego. Pozwany nie posiada i nie posiadał możliwości swobodnego i nieograniczonego ustalania kursu kupna i kursu sprzedaży (...), według których przeliczane były świadczenia stron realizowane na podstawie umowy. Pomiędzy stronami nie występowała nierównowaga kontraktowa (odpowiedź na pozew k. 65-86).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G..

(dowód: wydruk z Krajowego Rejestru Sądowego dot. pozwanego – k. 91-95)

W dniu 31 stycznia 2006 r. powodowie R. Ł. i M. Ł., jako konsumenci wystąpili do poprzednika prawnego pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. – z wnioskiem o udzielenie kredytu na nabycia lokalu mieszkalnego w kwocie 160.000 zł. Jako walutę kredytu powodowie wskazali franka szwajcarskiego ((...)).

Powodowie zawarli umowę kredytu w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego. Mieszkanie zostało kupione z przeznaczeniem dla dzieci powodów. Powodowie nie wynajmowali mieszkania, a jedynie do czasu zamieszkania w nim przez syna powodów, z mieszkania nieodpłatnie korzystała rodzina powodów.

Powodowie zawierając umowę o kredyt nie prowadzili działalności gospodarczej.

(dowód: wniosek o kredyt z zał. k. 97-100, notatka kredytowa wraz z decyzją kredytową – k. 102-107, bankowy raport kredytowy wraz z decyzją kredytową – k. 109-118, zeznania powoda k. 189v-190, porównanie ofert kredytowych – k. 35-36)

W dniu 8 marca 2006 r. strony podpisały umowę kredytu mieszkaniowego (...) nr (...)06- (...), na mocy której Bank udzielił powodom kredytu w kwocie stanowiącej równowartość 65.919,57 CHF celem sfinansowania kosztów nabycia lokalu mieszkalnego wraz z miejscem garażowym oraz prac wykończeniowych (§ 1 ust. 1 oraz ust. 2 i 3 (...)). Kredyt został udzielony na okres od dnia zawarcia umowy do 10.03.2036 r. (§ 1 ust. 4 (...)) Umowa składała się z części szczegółowej ((...)) oraz z części ogólnej ((...)).

Zgodnie z § 4 ust. 1 i 3 (...) wypłata kredytu miała nastąpić w transzach w terminie 30 dni od daty zawarcia umowy, po spełnieniu przez Kredytobiorcę warunków uruchomienia kredytu opisanych w § 4 ust. 5 (...), według kursu kupna dla waluty (...), zgodnie z Tabelą kursów z dnia uruchomienia środków (§ 1 ust. 2 oraz § 11 ust. 2 i 3 (...)). Strony ustaliły, że kredyt mieszkaniowy jest udzielany w złotych (§ 1 ust. 1 (...)).

Ponadto w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej strony ustaliły, że ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca z uwzględnieniem § 11 ust. 2-4 oraz § 18 ust. 6 (...) (§ 1 ust. 3 (...)).

W § 2 ust. 1 (...) wskazano, że oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży Banku. Stopa bazowa odpowiada obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce LIBOR 6M w przypadku kredytów denominowanych w USD lub (...) (§ 2 ust. 2 (...)). Ustalona w ten sposób stopa bazowa obowiązywała do przedostatniego dnia włącznie 6-miesięcznego okresu obrachunkowego rozumianego jako okres kolejnych 6-ciu miesięcy (§ 2 ust. 3 (...)). W zakresie marży umowa przewidywała, że ulega ona obniżeniu o 1 p.p. po ustanowieniu docelowego zabezpieczenia spłaty kredytu tj. po przedłożeniu w Banku odpisu z księgi wieczystej z prawomocnym wpisem hipoteki na rzecz banku (§ 1 ust. 10 pkt 1 (...), § 3 ust. 2 (...)).

Strony ustaliły, że oprocentowanie kredytu wynosi 3,62 % p.a. (w przypadku uruchamiania środków w dniu podpisania umowy), zaś marża Banku w dniu udzielenia kredytu wynosi 2,25 % w stosunku rocznym (§ 1 ust. 8-9 (...)).

Spłata kredytu miała nastąpić w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, z tym zastrzeżeniem, że ostatnia rata, jako rata wyrównująca, może być różna od rat pozostałych (§ 5 ust. 3 (...), § 13 ust 6 (...)). Spłata kredytu następować miała zgodnie z harmonogramem spłat doręczanym kredytobiorcy w drodze potrącenia przez Bank środków zgromadzonych na rachunku złotowego (...) (§ 5 (...)) w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, w ratach równych, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów z dnia spłaty (§ 13 ust. 7 pkt 2 i 3 (...)).

Umowa przewidywała możliwość ubiegania się przez kredytobiorcę o zmianę waluty kredytu (§17 ust.1 pkt 1 (...)).

Wszystkie zmiany umowy mogły być dokonywane na piśmie, w formie aneksu pod rygorem nieważności umowy, z wyłączeniem zmiany stopy procentowej kredytu, stawek opłat i prowizji oraz wysokości oprocentowania dla zadłużenia przeterminowanego (§ 24 (...)).

Tabela kursów nie została zdefiniowana w (...) ani w (...).

(dowód: umowa k. 14-26, oświadczenie o poddaniu się egzekucji wraz z informacją dla klienta – k. 27-30, umowa cesji wierzytelności na zabezpieczenie – k. 31, oświadczenie dłużnika cedenta wierzytelności – k. 32, certyfikat ubezpieczenia – k. 33-34, zaświadczenie – k. 45-54, wydruk z księgi wieczystej o nr (...) – k. 37-44, notatka kredytowa – k. 101, oświadczenie banku – k. 152, wniosek o wypłatę transzy/kredytu mieszkaniowego – k. 120, 124, 126, 131, 133, 135, 141, dyspozycja uruchomienia kredytu hipotecznego – k. 121,125, 128, 130, 134, 138, 140, potwierdzenie transakcji – k. 122-123, 127, 129, 132, 136-137,139,142, historia operacji na kontrakcie kredytowym – k. 144-149, informacja banku – k. 150-151)

Umowa kredytu nie była negocjowana między powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego.

(dowód: zeznania świadków B. C. k. 188v-189, zeznania świadka E. T. – k. 189, zeznania powoda k. 189v-190)

Powodowie wezwali pozwanego do zapłaty na ich rzecz kwoty 136.776,29 zł tytułem zwrotu świadczeń nienależnie przez nich spełnionych w okresie od dnia 10.04.2006 r. do 08.01.2021 r. w wykonaniu umowy o kredyt mieszkaniowy N.-H. nr (...)06- (...) z dnia 08.03.2006 r., która to umowa jest w całości nieważna.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 19.02.2021 r. wraz z potwierdzeniem nadania – k. 55-57)

Sąd zważył, co następuje:

Sąd uwzględnił roszczenie powodów o ustalenie nieważności ex tunc umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 8 marca 2006 r. zawartej przez powodów z (...) Bank (...) S.A. – poprzednikiem prawnym pozwanego.

Pomimo, że ocenie Sądu, sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawarta przez strony umowa zawiera postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą.

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała oraz zeznania świadków i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchani w sprawie świadkowie B. C. (2), E. T. (2) oraz A. B. nie pamiętali powodów oraz okoliczności związanych z zawarciem umowy kredytu przez powodów. Świadek B. C. (2) oraz E. T. (2) zeznały na okoliczność ogólnych procedur stosowanych wówczas w banku. Natomiast świadek A. B. zeznała na okoliczność procedur stosowanych po zawarciu umowy.

Powodowie domagali się ustalenia nieważności ex tunc umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 8 marca 2006 r. zawartej przez powodów z (...) Bank (...) S.A. – poprzednikiem prawnym pozwanego. Ponadto, powodowie wskazywali na abuzywny charakter postanowień umownych tj. § 1 ust. 2, § 11 ust 2 i 3, § 13 ust. 7 pkt 3 (...). Wskazywane przez powodów postanowienia dotyczyły mechanizmu denominacji kwoty kredytu wyrażonej w walucie szwajcarskiej, a wypłacanej i spłacanej w walucie polskiej i związanych z tym przeliczeń według kursów walut, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie. W ocenie powodów skutkiem tego umowa jest bezwzględnie nieważna.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniu stron w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (65.919,57 CHF), cel, na jaki został udzielony (nabycie lokalu mieszkalnego), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy bazowej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. Dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, jak również wypłatę w PLN oraz spłatę w PLN po dokonaniu przeliczenia raty z (...). Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Powodowie wnosili o udzielenie im kredytu w kwocie 160.000 zł, ale określonego w walucie szwajcarskiej. Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata kredytu nastąpi wyłącznie w złotych (§ 1 ust. 2 oraz § 11 ust. 2 (...)). Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować wyłącznie w złotych (§ 13 ust 7 pkt 2 (...)). Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony. Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Pozwany kwestionował, że powodowie zawarli umowę kredytu jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Twierdzenia pozwanego nie znalazły potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym. Po pierwsze powodowie w chwili zawarcia umowy kredytu nie prowadzili działalności gospodarczej. Powodowie przyznali, że w nabytym mieszkaniu nigdy mieszkali, ale obecnie mieszka w nim ich syn. Przez okres od nabycia nieruchomości do chwili wprowadzenia się do przedmiotowej nieruchomości przez ich syna, lokal ten nie był przez nich wynajmowany – powodowie nie czerpali zysku z tytułu nabytego lokalu. Przez ww. okres w lokalu mieszkała rodzina powodów, jednakże nieodpłatnie. Okoliczności powyższe wynikają z zeznań powoda R. Ł., który zeznał „Nie prowadziłem działalności gospodarczej. żona pracowała jako sprzedawca w sklepie. Również nie prowadziła działalności w tym okresie. (...) Wiedzieliśmy jak trudno jest uzyskać mieszkanie , chcieliśmy kupić mieszkanie dla dzieci, żeby ułatwić im start w życiu. Syn miała wówczas 3 lata. (...) Kupiliśmy mieszkanie, nie było ono wynajmowane. Teraz mieszka w nim nasz dorosły syn. (...) po zakupie mieszkania , gdzieś po dwóch latach udostępniłmy je bratu żony, którego rodzina była w bardzo trudnej sytuacji mieszkaniowej. Mieszkali wyłącznie pokrywając koszty jego eksploatacji. Nie spłacali rat kredytu.” (zeznania powoda – k. 189v-190). Z uwagi na brak skutecznego zakwestionowania przez pozwanego okoliczności podniesionych przez powodów dot. charakteru i celu nabycia nieruchomości, uznać należy, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

W konsekwencji należy dokonać oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów”, która nie została zdefiniowana ani w części szczególnej, ani części ogólnej umowy. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku. Układ wniosku i umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w PLN, wybrać inną walutę kredytu, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorcy mieli realny wpływ

na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono im możliwość jego zmiany, z której zrezygnowali. Taka okoliczność nie wynika natomiast z zeznań świadka ani powodów co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Świadek B. C. (2) zeznała, że „Nie pamiętam czy bank dawał klientom możliwość negocjowania kursu (...) do wypłaty kredytu. Nie wiem jak było w przypadku powodów. Klienci nie mieli możliwości negocjacji innego sposobu ustalenia kursu niż tabele bankowe.” (zeznania świadka k. 188v), świadek E. T. (2) zeznała „W całym moim okresie pracy możliwości negocjacyjne ograniczały się do warunków cenowych czyli prowizji, marży, ewentualnie zapisów dot. uruchomienia kredytu. (...)W 2006 r. klienci nie mieli możliwości negocjowania kursu (...) do wypłaty, ale nie jestem tego na 100 % pewna. (...) nie wiem w jaki sposób bank tworzył tabele kursowe. Bank nie udostępniał mi informacji w tym zakresie.” (zeznania świadka k. 189). Powód R. Ł. zeznał że „Na pewno nie mogliśmy negocjować sposobu w jaki będzie ustalany kurs (...) przez bank. Pojawiliśmy się w banku, żeby podpisać umowę. Przedstawiano nam, że to jest najlepsze rozwiązanie, nie było możliwości negocjacji. Raczej nie próbowaliśmy prowadzić negocjacji.” (zeznania powoda – k. 189v-190).

Brak jest dowodu, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

W ocenie Sądu nie doszło zatem do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Jako że powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mógł on być wyznaczane jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miał na to kilka dni roboczych, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. - uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

Dodatkowo wskazać należy, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminować by mogła jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs. Oznacza to również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w (...), ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku w ramach tabeli.

W świetle powyższych okoliczności przyjąć należy, że postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrepowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umów istotny jest stan z daty ich zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorcy w terminach płatności kolejnych rat powinni spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy(...)dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie(...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia

skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33). Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcom równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość przewalutowania kredytu, bowiem nadal nie będzie wiadomo na podstawie jakiego kursu powinna zostać dokonana zmiana waluty kredytu - zarówno kwoty udzielonego kredytu oraz spłaty. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia - np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych

elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

Sąd pominął wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu ekonomii w zakresie bankowości. Jak wykazało niniejszej postępowanie, sposób ustalania kursów walut przez banki oraz czy kurs stosowany przez pozwanego stanowił kurs rynkowy, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu. Ocenie podlegały postanowienia umowne dotyczące kursów walut pod względem ich abuzywności, a nie czy kurs waluty (...) stosowany przez bank był kursem rynkowym. Tym samym wnioskowany przez pozwanego dowód byłby nieistotny do rozstrzygnięcia sprawy.

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank., powództwo o ustalenie nieważności ex tunc umowy nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.-H. z dnia 08 marca 2006 r. zawartej przez powodów z (...) Bank (...) S.A. (poprzednikiem prawnym pozwanego), należało uwzględnić, o czym Sąd orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (17 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (5.400 zł). Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6.417 zł, o czym orzekł jak w punkcie II wyroku.